

Nummer 41, maart 2009

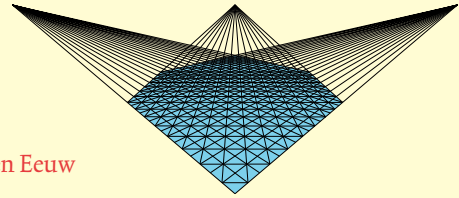
Zeeuwen Gezocht Zes miljoen gegevens over verre verwanten

Onderzoek naar Britse bemanning van Nederlandse oorlogsschepen in Gouden Eeuw

Een hand vol Zeeuwse geschiedenis

Tentoonstelling Landbouw in Zeeland

Activiteiten en cursussen – voorjaar 2009

Arbeiders van de Wilhelminapolder dorsen met een dorsmachine aangedreven door een locomobiel, circa 1895-1905. Archief Maatschap Wilhelminapolder, toegang 250, inv.nr 1048-1

Trots op 200-jarig bestaan Wilhelminapolder

“De Koninklijke Maatschap de Wilhelminapolder intrigeert mij nog steeds. Er hangt hier een sfeer van het in stand willen houden van het bedrijf”, vertelt directeur Jan Paul van Hoven. De eigenaren van de maatschap, 370 maten, zijn volgens hem trots op hun onderneming. Het landbouwbedrijf in Zuid-Beveland bezit een lange en opmerkelijke geschiedenis. De maatschap en het Zeeuws Archief zorgden ervoor dat historisch beeldmateriaal ook online te zien is.

De interesse in archieven werd bij Jan Paul van Hoven (1951) 25 jaar geleden gewekt, toen hij als bestuurslid van een waterschap betrokken was bij het bestuur van het streekarchief. Hij merkte er hoe moeilijk het was om middelen vrij te maken voor het bewaren van de oude archiefstukken. Later deed hij als directeur van een landbouwonderneming een vondst die iedere archief liefhebber doet watertanden. In een eikenhouten kastje in een verlaten boerderij in de Biesbosch vond hij

stapels brieven uit de periode 1800-1900. De brieven waren geschreven door de eigenaren van de boerderij aan de boer die de dagelijkse leiding had. Ze bevatten een schat aan informatie over de agrarische onderneming. Van Hoven had inmiddels contacten in de archiefwereld. Het brievenarchief belandde uiteindelijk in het Rijksarchief van Noord-Brabant en vormde de basis voor een goed verzorgde publicatie over de Polder Jannezeand en de familie Van Styrum.

Digitale afbeeldingen van de nieuwste stoommachines

Toen Van Hoven in 1996 aantrad als directeur bij de Koninklijke Maatschap de Wilhelminapolder trof hij er allerlei archivalia aan. Hij droeg ze over aan het Zeeuws Archief, waar al eerder archief was ondergebracht. En hij zorgde voor middelen om het bijzondere beeldmateriaal digitaal beschikbaar te kunnen stellen. Circa 400 afbeeldingen van plattegronden, ►

Koninklijke Maatschap de Wilhelminapolder

De Wilhelminapolder is een akkerbouwbedrijf met landerijen ten noorden van Goes, tussen Kattendijke en Wolphaartsdijk. Het bedrijf beslaat een oppervlakte van 1700 hectare, voor het merendeel akkerbouwgrond (1325 hectare) met daarnaast bos, weiland, mosselpercelen, water en natuurgebieden. Door de omvang en door de moderne technieken waarmee het bedrijf werkt, is de Wilhelminapolder een voorbeeldbedrijf voor de gehele Nederlandse akkerbouwsector. Het is circa 15 keer groter dan het gemiddelde Nederlandse bedrijf. De Wilhelminapolder is gespecialiseerd in de vermeerdering van zaaigranen en pootgoed van aardappelen. De belangrijkste producten zijn tarwe, aardappelen, suikerbieten, luzerne en graszaad.

200 jaar geschiedenis

Het landbouwbedrijf ontstond na inpoldering van een aantal schorren (buitendijks aangeslibde gronden). De schorren waren in een veiling in april 1809 gekocht door een aantal Rotterdamse kooplieden die na inpoldering de gronden snel wilden doorverkopen. Bedijking en de bouw van de sluis kostte echter meer dan verkoop zou opbrengen. Er zat niets anders op dan zelf een agrarische onderneming te beginnen. Door tegenvallende oogstresultaten werd het moment van afstoten telkens uitgesteld. Uiteindelijk wilde het merendeel van de vennoten geen afstand meer doen van de gronden. Na het besluit om zelf te gaan 'boeren' zijn er 6 hofsteden gebouwd en later nog 2 meestoven. Sindsdien wordt dit bedrijf in eigen beheer geëxploiteerd en is het aantal eigenaren uitgegroeid tot 370. Er werken 20 mensen.

Bijzondere feiten uit de geschiedenis

De Wilhelminapolder begon als de Lodewijkspolder, genoemd naar de broer van Napoleon Bonaparte die enkele jaren koning was van het koninkrijk Holland. Koning Lodewijk kwam kijken bij de inpoldering van de schorren, waaraan maar liefst 1400 à 1600 arbeiders werkten. Na de Franse overheersing werd de naam Wilhelminapolder gekozen, naar de vrouw van koning Willem I, Frederika Louisa Wilhelmina. Eén van de hofsteden werd Waterloo genoemd naar het einde van de Franse heerschappij. Wilhelminadorp werd gebouwd voor het snel groeiende aantal arbeiders. In 1854 werd de eerste stoomdorsmachine aangekocht.

Directeur Jan Paul van Hoven

kaarten en foto's zijn digitaal toegankelijk gemaakt. Ze zijn te vinden bij de beschrijvingen van het archief van de Koninklijke Maatschap de Wilhelminapolder in www.archieven.nl. Een selectie van de mooiste afbeeldingen is eveneens te zien in de beeldbank *Zeeland in Beeld* via www.zeeuwsarchief.nl. Onder de foto's bevinden zich onder andere afbeeldingen van voor die tijd de nieuwste stoommachines. Het bedrijf kent een geschiedenis van innovatie en was een van de koplopers in de mechanisering van de landbouw. Van Hoven vindt het belangrijk dat het publiek kennis kan nemen van het archief waarin veel boekhoudingen bewaard zijn gebleven. "Het gaat om uniek materiaal, dat een grote bijdrage aan het inzicht in de economie van de landbouw geleverd heeft. Er zijn intussen verscheidene boeken geschreven, waarbij gebruik is gemaakt van ons archief."

Mensen moeten altijd eten

De Wilhelminapolder is eigendom van 370 maten die zeer betrokken zijn bij het 200-jarige bedrijf. "Er hangt hier een sfeer van het in stand willen houden van het bedrijf. Als ik een voorstel lanceer, dan krijg ik van de maten daar serieuze vragen over. Zij kijken met trots naar hun onderneming", vertelt Van Hoven. Wat het bedrijf volgens hem uniek maakt is dat het bestaat uit 1700 hectare aaneengesloten grond waarover de volledige zeggenschap bij één eigenaar, de maatschap, berust. Van Hoven: "Wij bepalen zelf wat we gaan zaaien." Over de kredietcrisis maakt Van Hoven zich geen ernstige zorgen. "De landbouweconomie vaart een redelijk zelfstandige koers en is veel meer afhankelijk van de weersomstandigheden dan van de algemene economie. Mensen moeten altijd eten."

Het 200-jarig bestaan van de Koninklijke Maatschap de Wilhelminapolder wordt uitgebreid gevierd vanaf april tot in het najaar van dit jaar. In april verschijnt de geschiedenis van het bedrijf in boekvorm. Het Zeeuws Archief wijdt een deel van de tentoonstelling *Landbouw in Zeeland* – te zien vanaf 27 april – aan het bijzondere landbouwbedrijf.

Succes voor website Zeeuwen Gezocht

De vraag 'Waar kom ik vandaan?' is voor iedereen wel te beantwoorden, maar vragen als: 'Wie waren mijn voorouders, waar woonden zij, hoe leefden zij?' zijn lastiger. Het zoeken naar voorouders is al vele jaren een populaire hobby waarmee steeds meer mensen zich bezighouden. Dat is mede te danken aan internet. Nog nooit was het zo gemakkelijk voorouders op te sporen. De basis voor stamboom of kwartierstaat is nu snel gemaakt, vooral als u Zeeuwse voorouders hebt. De website Zeeuwen Gezocht van het Zeeuws Archief is gevuld met ruim zes miljoen persoonsgegevens, en is een van de grootste van Nederland. Zeeuwen Gezocht is bovendien één van de best beoordeelde genealogische websites van het land.

Zes miljoen gegevens over verre verwanten op Zeeuwen Gezocht

Stamboomliefhebbers met Zeeuwse voorouders kunnen hun hart ophalen op de website Zeeuwen Gezocht van het Zeeuws Archief. Vanaf de start in december 2001 zag Leo Hollestelle, beheerder van de website, het aantal persoonsgegevens gestaag groeien naar 6,1 miljoen. Waar gaat dat heen? Leo Hollestelle vertelt over de toekomst van Zeeuwen Gezocht.

Is zes miljoen persoonsgegevens een mijlpaal?

"Vijf miljoen gegevens is ook veel, maar zes miljoen... En dat gaat dankzij de inzet van onze vrijwilligers bijna vanzelf. Tweemaal per jaar voegen we een update toe met nieuwe gegevens en correcties van reeds beschikbare gegevens. Een groot bestand in de maand juli of september, en een kleiner bestand met nieuw openbare akten uit de Burgerlijke Stand in januari. Die updates melden we op onze website, maar soms hebben we een beetje vertraging en dat levert dan met een reacties van gebruikers op. Hé, waar blijft de update? Ja, veel trouwe bezoekers zijn echt verslaafd. Zij onderzoeken elke update afzonderlijk op gegevens. Stamboomonderzoek is een kwestie van verzamelen en verwerken."

"Kaartenbakken met genealogische gegevens zijn echt verleden tijd. We bewaren ze nu tijdelijk in ons depot, totdat de duizenden fiches door onze vrijwilligers zijn ingevoerd in de computer" aldus Leo Hollestelle, beheerder van de website Zeeuwen Gezocht.

Hoe wordt Zeeuwen Gezocht gewaardeerd?

"Het programma ISIS, de 'motor' van de website Zeeuwen Gezocht is bijna tien jaar oud en raakt verouderd. Het beheer en het laden van bestanden is arbeidsintensief werk. Daar staat tegenover dat de website goed wordt bezocht, elk jaar trekken we weer meer bezoekers en ook het aantal zoekvragen blijft stijgen. Gebruikers sturen ons lovende reacties. Dat we het goed doen is ook te lezen in een rapport over alle Nederlandse genealogische websites uit december 2007. Daaruit blijkt dat we bovenaan staan, samen met de website Drenlias.nl in Drenthe. Wij scoren het hoogst op algemene waardering, gebruikersvriendelijkheid en betrouwbaarheid."

Waarom is er landelijk onderzoek gedaan?

"Het rapport heeft onderzoeksgegevens opgeleverd voor een nieuw te bouwen landelijke webportal voor stamboomonderzoek, genaamd Mijnvoorouders.nl. Het is een samenwerkingsproject van een aantal archiefdiensten in Nederland. De webportal is een landelijke website waarbij je als bezoeker alle beschikbare bestanden in heel Nederland in één keer kunt doorzoeken. Niet alleen die van de regionale historische centra waaronder het Zeeuws Archief zoals nu op Genlias.nl, maar ook die van grote en kleine regionale en gemeentelijke archiefdiensten. De eerste resultaten van Mijnvoorouders.nl worden verwacht in 2010."

Wat zijn de voordelen van Mijnvoorouders.nl?

"De database voor het webportal wordt landelijk technisch ontwikkeld en ondersteund en zal veel nieuwe mogelijkheden bieden. Het grote voordeel is dat alle bestanden straks op één manier doorzoekbaar zijn. Het Zeeuws Archief kan de bestanden efficiënter beheren en correcties zijn straks meteen zichtbaar. Ook wordt het mogelijk om afbeeldingen, scans van documenten, weer te geven. Bijvoorbeeld een akte uit de Burgerlijke Stand. Verder kunnen gebruikers gegevens over hun voorouders exporteren naar hun eigen genealogieprogramma en zoekresultaten bewaren. Op verzoek ontvangt de onderzoeker straks een bericht zodra nieuwe gegevens over de gezochte familienamen zijn toegevoegd."

Wat zoekt u in Zeeuwen Gezocht?

Emigranten uit Zeeland

Ton van Heusden, 63 jaar, Oosterhout NB

“Ik doe al jaren genealogisch onderzoek naar de voorouders van mij en mijn echtgenote. Haar moeder is een Pleijte afkomstig uit Zeeland. Bij het onderzoek naar de familie Pleijte kwam ik eind jaren negentig een aantal emigranten uit de familie naar de VS tegen. Daar onderzoek doen was toen nogal moeilijk, maar daar heb ik iets op gevonden. Ik kwam een bestand tegen van circa 12.000 personen uit west-Zeeuws-Vlaanderen die naar de VS waren geëmigreerd. Het was ooit samengesteld door Bram Vergouwe, overleden in 2004, die veel vrijwilligerswerk gedaan heeft voor de Gemeente Oostburg [en het Zeeuws Archief, red.]. Dit bestand heb ik online gezet om Zeeuwse Amerikanen te lokken en dat lukte, het werd de basis voor mijn huidige contacten. Zij hebben voor mij onderzoek gedaan naar de Pleijte-familie in de VS en ik deed hier onderzoek naar hun voorouders in Zeeland.

Na mijn functioneel leeftijd ontslag (FLO) in 2000 heb ik mij voorgenomen alle emigranten uit Zeeland terug te vinden in Nederland en in de VS en te voorzien van tenminste twee generaties voorouders en nazaten. Zeeuwen Gezocht is voor mij het startpunt. Ik werk alfabetisch door mijn emigranten uit het originele bestand, maar soms komt er een verzoek tussen door van Amerikanen. Als er meerdere personen van een zelfde familie zijn, dan ga ik vaak een aantal generaties verder terug om de onderlinge verbanden te leggen. Zeeuwen Gezocht is fantastisch. Inmiddels is mijn bestand uitgegroeid tot 134.000 personen. Dit kunt u terugvinden op www.zeeuwengevonden.nl.”

Heel eenvoudig een eerste verkenning

drs. Dirk Christiaan Brandt, 73 jaar, Leiderdorp, biometeoroloog

“Aanvankelijk ben ik begonnen met mijn eigen familienaam in Leiden, maar mijn schoonmoeder was een Nagelkerke uit Goes en een van mijn grootmoeders wist dat de naam van haar moeder (Wijnkool) uit Zeeland afkomstig was. In Hulst huwde in 1742 ene Hermanus Wijnkool, een militair, afkomstig uit Meurs in ‘t Land van Cleef (D). Zijn zoon Carel ondertrouwt in 1781 in Leiden en brengt het daar tot ‘ontvanger bij Stads indirecte belastingen’.

Het grote belang van Zeeuwen Gezocht is dat je heel eenvoudig een eerste verkenning doet en zo kan nagaan wat je uitgebreider moet onderzoeken. Voor personen uit Zeeland heeft Zeeuwen Gezocht verre mijn voorkeur omdat hierin ook de beroepen worden vermeld, en zo krijg je bij het verzamelen van de akten onmiddellijk inzicht in het dagelijkse leven van de mensen. Kortom, de verzameling namen en data komt

meteen al een beetje tot leven, en daar gaat het mij om. De gegevens neem ik op in het genealogisch programma Reunion (versie 9, op een Apple iBook) met als één van de eisen dat ik van iedere willekeurige persoon via verwantschap bij iedere andere persoon in mijn bestand kan komen. Je bouwt zo eerder een verzameling gezinnen en verwante families op, dan een verzameling naamgenoten.

Via een aangetrouwd familielid ben ik me gaan interesseren voor de naam ‘de Feijter’. En nu blijkt de combinatie van het gemak van uw website met mijn gebrek aan discipline een nadeel. Te lang blijf ik nu al rondhangen in Zeeuws-Vlaanderen, maar gelukkig geeft mijn Reunion-programma mij in mijn notebook een gestructureerd bestand; ik moet er niet aan denken dat dit een stapel bloknootvelletjes had opgeleverd.”

Politieke bestuurders in de dorpen

dr. Jeanine Dekker, 43 jaar, Middelburg, postdoc onderzoeker in dienst van het Onderzoeksinstituut voor Geschiedenis en Cultuur (OGC) van de Universiteit Utrecht

“Ik doe onderzoek naar het politiek bestuur op het platteland in Zeeland in de periode 1750-1850. Mijn onderzoek maakt deel uit van een door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) gefinancierd onderzoeksproject van de Universiteit Utrecht over de verhouding tussen stad en platteland in de achttiende en eerste helft van de negentiende eeuw.

Voor mijn onderzoek heb ik in kaart gebracht wie de politieke bestuurders in de dorpen waren en wat hun sociale herkomst was. Vooral voor mijn onderzoek naar de eerste helft van de negentiende eeuw was de website Zeeuwen Gezocht heel belangrijk. Zodra ik over de naam van een bestuurder beschikte (schout, secretaris, burgemeester) kon ik via de website vrij eenvoudig zijn genealogische gegevens achterhalen. Ik vond niet alleen zijn woonplaats en beroep, maar bijvoorbeeld ook informatie over zijn grondbezit, aan- en verkopen van onroerend goed en zijn huwelijkspartner en gezinsomstandigheden. Ook zocht ik via de zoekleutel ‘woord in tekst’ in de andere richting, waardoor ik de naam van menig bestuurder vond.

Voor mijn onderzoek was de website Zeeuwen Gezocht zeer waardevol. Het achterhalen van de genealogische gegevens van de bestuurders zou zonder de website een veel te tijdrovend karwei zijn geworden. Dankzij de beschikbaarheid van deze gegevens via Zeeuwen Gezocht ben ik nu in staat om gefundeerde uitspraken te doen over de sociale achtergronden van de plattelandsbestuurders. Dat heeft een fundamentele bijdrage geleverd aan mijn onderzoek.”

Nieuw in Zeeuwen Gezocht: Knappe koppen

Tot de nieuwste gegevens op de website Zeeuwen Gezocht behoren de namen van de knappe koppen in de provincie: de leerlingen van de Latijnse School en Gymnasium te Middelburg. De gegevens van alle leerlingen vanaf 1629 tot en met 1905 werden verzameld door de rector van het gymnasium, dr. Johann Georg Voegler (1838-1906). Hij voltooide de inventarisatie vlak voor zijn overlijden.

De Latijnse School te Middelburg werd in 1574 opgericht, in 1842 voortgezet als Middelburgsch of Stedelijk Gymnasium. In 1879 kreeg het de onderwijsvorm die het tot 1969 behield. Rector Voegler verzamelde aan de hand van het archief van het Middelburgsch Gymnasium de namen van 3186 leerlingen, waaronder leden van veel invloedrijke families uit de zeventiende en achttiende eeuw. Per leerling vermeldde hij de klas waarin hij of zij werd opgenomen. De eerste klas was de hoogste. De toelating geschiedde tot omstreeks 1733 tweemaal in het jaar. Daardoor was de laagste klas in twee afdelingen gesplitst, van welke de tweede die van tirones werd genoemd. Niet iedereen behaalde de publieke promotie: 27 procent van het totaal aantal leerlingen promoveerde. De eerste vrouwelijke leerling, Johanna Noline Japikse, werd in 1892 toegelaten.

Helaas is het archief van de Latijnse School en het oudste deel van het archief van het Middelburgsch Gymnasium in mei 1940 door brand verloren gegaan. Het gedeelte vanaf 1873 berust bij het Zeeuws Archief. Het door Voegler gemaakte overzicht is gepubliceerd in 'Archief. Vroegere en latere mededelingen voornamelijk in betrekking tot Zeeland', uitgegeven door het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen,

1906 (pagina 1-82) en is nu dus ook digitaal te raadplegen in Zeeuwen Gezocht.

Portret van Johan Georg Voegler – later Vogler – (Gross-Zimmern/Hessen Darmstadt 1838-Middelburg 1906), classicus, rector van het Middelburgsch Gymnasium (1875-1880). Foto: A. Koorenhoff, Leiden. Atlas Beeld en geluid, inv.nr 35, cat.nr VOEGLER12

Feiten & cijfers

De website Zeeuwen Gezocht in feiten en cijfers, weergegeven in totale aantallen.

Naamsvermeldingen (stand 6-1-2009)	6,1 miljoen
Records (akten, inschrijvingen, etc.)	2,4 miljoen
Akten Burgerlijke Stand vanaf 1796/1811	1,3 miljoen
Bestanden	602
Bezoekers	
- in 2008	181.074
- in 2007	169.541
Pageviews (bekeken pagina's)	
- in 2008	2.059.697
- in 2007	1.862.567
Reacties via e-mail in 2008	3.241

Tips en trucs

Zoeken

Aan elk zoekveld is rechts met behulp van [?] een korte uitleg toegevoegd. Hierin vindt u tips hoe u uw zoekvraag kunt formuleren. Houdt u er rekening mee dat een groot aantal namen als synoniemen aan elkaar zijn gekoppeld. Het zoeken van synoniemen kunt u vermijden door achter de familie- of voornaam die u zoekt een punt (.) te zetten.

Bronnen

Nieuwe bronnen worden twee keer per jaar toegevoegd. In de loop van 2010 komen alle openbare akten van de Burgerlijke Stand (geboorte, huwelijk en overlijden) van heel Zeeland beschikbaar, waardoor vele genealogische standaardgegevens over de negentiende en de eerste helft twintigste eeuw toegankelijk worden.

Correcties

Vermeende fouten op de website Zeeuwen Gezocht kunt u melden aan isis.reactie@zeeuwsarchief.nl. Elke opmerking wordt nagetrokken aan de hand van de originele akten en registers. Houdt u er rekening mee dat het enige tijd vergt voordat een correctie zichtbaar is. De bestanden worden minimaal één keer per jaar 'ververst'.

Patroniemen

Het zoekscherm van Zeeuwen Gezocht bevat de mogelijkheid om te zoeken op patroniem. Dat is een naam die is afgeleid van de naam van de vader en die is toegevoegd aan de voor- naam van een persoon. Overwegend in archiefbronnen van vóór 1800 worden personen regelmatig alleen met naam en

patroniem vermeld en ontbreekt de familienaam. Het zoeken met behulp van het zoekveld patroniem is echter voor een beperkt aantal bronnen mogelijk. Omdat in veel bronnen de namen van personen niet altijd met familienaam wordt vermeld, is er in de meeste Doop-, Trouw- en Begraafregisters geen onderscheid gemaakt tussen patroniem en familienaam. In het zoekveld achternaam kan zowel op patroniem als familienaam worden gezocht.

Snel op de hoogte

Wilt u zo snel mogelijk op de hoogte zijn van nieuwe updates in Zeeuwen Gezocht, mail dan naar isis.reactie@zeeuwsarchief.nl. Uw adres wordt toegevoegd aan de Zeeuwen Gezocht Mailinglist.

Onderzoek naar Britse bemanning van Nederlandse oorlogsschepen in Gouden Eeuw

Nederlands succes dankzij buitenlandse opvarenden

Vergeten doet Andrew Little het nooit meer, dat moment in augustus 2003 toen hij voor het eerst het Zeeuws Archief bezocht. Na een lange zoektocht naar gegevens voor zijn promotieonderzoek naar Britse zeelieden in dienst van de Nederlandse marine (1642-1697) vond de Britse historicus hier wat hij zocht. Vorige maand promoveerde hij op zijn studie die een verklaring levert voor het Nederlandse succes in de Gouden Eeuw.

Andrew Little (44) onderzocht het aandeel van Britse opvarenden aan boord van de Nederlandse oorlogsvloot. Grote en nationale archieven ten spijt bleek de ideale bron het omvangrijke archief van de Rekenkamer Zeeland in het Zeeuws Archief in Middelburg. In dit archief zijn bijna alle bijlagen bij de rekeningen bewaard gebleven en dát maakt het uniek. Little maakte dankbaar gebruik van bijlagen bij de belastingcijfers over de oorlogsvoering te water: de monsterrollen over de jaren 1642-1697 en de persoonlijke rekeningen van opvarenden om hun achterstallige gages te innen.

Op het spoor door Pepys

Aanleiding tot het onderzoek vormde een notitie in de dagboeken van Samuel Pepys (1633-1703), een belangrijke ambtenaar van de Britse admiraliteit. Little: "Pepys schreef over de grote aantallen Britten die in dienst van de Nederlanders tegen hun eigen land vochten. Een grote schande. Maar in hoeverre had hij gelijk en was het niet alleen propaganda?" Over de glorieuze tocht van De Ruyter naar Chatham tekende Pepys uit de mond van ooggetuigen het verhaal op over de vele Engelsen aan boord van de Nederlandse schepen. "De motieven zouden puur economisch zijn: simpelweg omdat de Britse admiraliteit de gages niet uitbetaalde. De joelende opvarenden zouden naar hun landgenoten hebben geroepen

Andrew Little toont bijlagen uit het archief van de Zeeuwse Rekenkamer.

dat zij voorheen voor assignaten hadden gevochten, maar nu voor geld. Dat werd door andere bronnen bevestigd: enkele Britse ambtenaren beweerden dat minstens 10 procent van de bemanning bestond uit Britten. Maar klopte dat percentage? Andere onderzoekers hebben het bevestigd én ontkend."

Veel Britten aan boord

Het rekenkamerarchief bracht uitkomst. Dankzij de monsterrollen kon Little overtuigend vaststellen hoe groot het aandeel van buitenlandse opvarenden aan boord was, en welke

nationaliteiten de buitenlanders hadden. “Daar waar voorgangers conclusies hebben getrokken op basis van enkele honderden tot incidenteel 3000 gevallen, bestond mijn onderzoeksmateriaal uit 40.000 gevallen van zeelieden in Nederlandse dienst. Dat maakt het resultaat van mijn onderzoek erg betrouwbaar.” En wat bleek?

“De Britten maakten inderdaad een belangrijk deel uit van de bemanningen van oorlogsschepen varende vanuit Zeeland. Het totale aandeel buitenlanders varieerde van 37 procent gedurende de laatste jaren van de Tachtigjarige Oorlog (1642-1648) tot 15 en 20 procent tijdens de drie Engels-Nederlandse zeeoorlogen (1652-4, 1665-7, 1672-4) naar 30 procent in de negenjarige oorlog (1688-1697). Hiervan had respectievelijk 19, 4, 5 en 7 procent de Britse nationaliteit. Hoewel de verstandhouding tussen Groot-Brittannië en de Nederlanden in de onderzochte periode veranderde van neutraliteit naar conflict naar alliantie, bleven de Britten toch een substantieel deel van de bemanning uitmaken. Dat is een belangrijke reden voor het Nederlandse succes in de Gouden Eeuw. Nederland slaagde erin om haar oorlogsvloot succesvol te bemannen dankzij het grote aandeel Britten en andere buitenlanders.”

Pepys had wat betreft de schepen van de Zeeuwse admiraliteit dus niet overdreven. En de andere admiraliteiten? Daarover is voor de zeventiende eeuw nauwelijks archiefmateriaal bewaard gebleven, vertelt Little. “Maar de archiefstukken die

anderen en ik hebben gevonden, laten hetzelfde zien. Verder kan worden vastgesteld dat de samenstelling van de bemanning in Zeeland heel anders was dan in Noord-Holland. In Zeeland monsterden heel veel Britten, Vlamingen en Fransen aan, in Noord-Holland veel meer Noren, Denen, Duitsers en Zweden. Wat niet wil zeggen dat er geen inwoners uit Groot-Brittannië, Vlaanderen en Frankrijk aanmonsterden in Amsterdam. Alleen veel minder dan in Vlissingen, en vice versa.” Ook onderzocht Little waarom zoveel Britten dienst namen aan boord van de vijand. “Ik vermoedde om het eigen regime omver te helpen werpen, dus uit ideologische motieven. Maar ik kwam bedrogen uit. Het ging puur om economische redenen, er moest gewoon brood op de plank komen.”

Persoonlijke verhalen

Voor Little is de promotie niet het einde van zijn onderzoek. “Veel is nog onbekend. Hoe was het bijvoorbeeld om zeeman te zijn en wat gebeurde er precies in oorlogstijd”, vraagt hij zich af. “Persoonlijke verhalen die zoveel vertellen tref je maar zelden aan.” Met persoonlijke verhalen is Little’s voorliefde voor maritieme geschiedenis geboren. “Mijn overgrootvader was aan boord van het beroemde slagschip HMS Dreadnought en vocht mee in de Eerste Wereldoorlog. Hij heeft alle grote slagen met de slagkruiservloot meegemaakt. Ik heb hem goed gekend. Hij bracht boeken met geweldige maritieme vertellingen voor me mee. Daar is het mee begonnen.” ●

Een hand vol Zeeuwse geschiedenis

De geschiedenis van Zeeland in één handzaam boekje. Dat het kan, bewijst *Het Zeeland boek*, de nieuwste uitgave in de bekende serie compacte geschiedenisboeken van Waanders Uitgevers. In meer dan 350 korte, makkelijk leesbare verhalen met treffende illustraties wordt de rijke Zeeuwse historie belicht.

Auteur Peter Sijnke is werkzaam bij het Zeeuws Archief. Hij werd bijgestaan door een begeleidingscommissie van het Zeeuws Archief, de Zeeuwse Bibliotheek en de SCEZ. Verschillende archiefmedewerkers en anderen leverden tips voor onderwerpen. Uiteraard komen bekende gebeurtenissen als grote overstromingen, met De Ramp (1953) als triest dieptepunt, oorlogen en andere verschrikkingen aan bod. Maar ook talloze minder bekende weetjes en anekdotes staan in *Het Zeeland boek*. Bijvoorbeeld over een Zeeuwse godin, een Byzantijnse prinses die Walcheren cadeau kreeg, Veerse heksen, de eerste aardappels in Nederland (bij Oostburg verbouwd), de ‘Slavenkas’ in Zierikzee, de ‘Papieren Zolder’ en de legendarische Goese doelman Frans de Munck, bijgenaamd ‘de Zwarte Panter’.

Het Zeeland boek verschijnt eind maart en is voor € 14,95 in de boekhandel en de archiefwinkel te verkrijgen. ●

Tentoonstelling Landbouw in Zeeland

De nieuwe tentoonstelling in het Zeeuws Archief gaat over de Zeeuwse landbouw in de negentiende en twintigste eeuw. Zeeland is van oudsher een agrarische provincie. Akkerbouw, melkveehouderij en fruitteelt hebben altijd een belangrijke rol gespeeld. Het Zeeuws Archief brengt dit agrarische erfgoed met archiefstukken en oude voorwerpen weer tot leven. De aandacht gaat onder andere uit naar de Koninklijke Maatschap de Wilhelminapolder die dit jaar haar 200-jarig bestaan viert, de Zeeuwse Landbouw Maatschappij (ZLM), en de NV Cultuur Maatschappij Loverendale op Walcheren, een van de eerste biologisch-dynamische landbouwbedrijven ter wereld! Ook komen de 400 jaar oude betrekkingen tussen de Verenigde Staten en Nederland aan de orde. Dankzij de Marshall-hulp werd ook in Zeeland de landbouw verder gemechaniseerd. In het kader van '2009 Jaar van de Tradities' wordt aandacht besteed aan klederdrachten, boerderijen en typisch Zeeuwse landbouwgebruiken. De expositie is te zien van 27 april 2009 tot 8 januari 2010.

Affiche. Lithografie, 87x79 cm. ZI-III-1053

Activiteiten en cursussen – voorjaar 2009

Korte cursus Zoek en Vind – Methodiek van het historisch onderzoek
Efficiënt en effectief onderzoek doen in archieven en de archiefbibliotheek. Maandag 16 maart, 14.00-16.00 uur. Deelname € 22 p.p.*

Korte cursus Wegwijs in archieven van boerenbedrijven en landbouworganisaties
Grasduinen in landbouwarchieven kan, behalve genealogische informatie over agrariërs en hun familie en werknemers, een schat aan gegevens opleveren over boerderijen, gewassen, percelen, veldnamen, vee, materieel en de werking van het boerenbedrijf. Dinsdag 7 april 19.30-21.30 uur. Deelname € 22 p.p.*

Alle cursussen worden gegeven in het Zeeuws Archief en georganiseerd door het Zeeuws Archief en de Zeeuwse Volksuniversiteit (ZVU). Voor meer informatie:

Dorsen met de hand in Biggekerke, ca 1905-1910. HTAM-P-1321

www.zeeuwsarchief.nl > educatie > cursussen. * ZVU-leden en Vrienden van het Zeeuws Archief betalen € 19 p.p.

Adres en openingstijden

Zeeuws Archief, Hofplein 16, Postbus 70, 4330 AB Middelburg, tel. (0118) 678800, fax (0118) 628094, info@zeeuwsarchief.nl, www.zeeuwsarchief.nl. De studiezaal en de expositie zijn geopend van dinsdag tot en met vrijdag en elke eerste zaterdag van de maand van 9.00 tot 17.00 uur, de expositie ook op maandag.

Het Zeeuws Archief is gesloten op maandag 13 april (Tweede Paasdag), donderdag 30 april (Koninginnedag), maandag 4 en dinsdag 5 mei (Bevrijdingsdag), donderdag 21 mei (Hemelvaartsdag) en maandag 1 juni (Tweede Pinksterdag).

Abonnement Nieuwsbrief

Wilt u deze gratis Nieuwsbrief voortaan als abonnee ontvangen, mail uw adresgegevens dan naar info@zeeuwsarchief.nl onder vermelding van abonnement Nieuwsbrief. U kunt zich via dit mailadres ook afmelden. Hebt u geen e-mail, stuur dan een kaartje naar het Zeeuws Archief.